

Prof. MUDr. ARNOLD PAVLÍK (17. 3. 1902 – 10. 2. 1962)

V letošním roce jsme si připomněli „dvojky“ pana prof. MUDr. Arnolda Pavlíka. Na jeho počest se konal v Olomouci 16. národní kongres ČSOT a snad není příliš od věci, když si jeho život stručně připomeneme také v našem časopise.

Prof. MUDr. Arnold Pavlík se narodil dne 17. 3. 1902 ve Slavkově u Brna v rodině státního zaměstnance, původně vyučeného řemenářem, jako jedno ze čtyř dětí. V dětství často pomáhal v dílně svého otce a nabyt tak, dle svých vlastních slov, velké manuální zručnosti a řemeslné představitosti.

Lékařskou fakultu vystudoval na Masarykově univerzitě v Brně a studium ukončil v roce 1930 dlouhodobou stáží na ortopedickém oddělení Ústavu mrzáčků na Králově Poli, které vedl od roku 1928 významný ortoped Prof. MUDr. Bedřich Frejka. Po absolvování vojenské služby a několika krátkodobých pracovních poměrech, mimo jiné na chirurgické klinice Prof. MUDr. J. Petřivalského, kde pracoval již během studia na operačních sálech za stravu a bydlení, se MUDr. Pavlík vrátil v roce 1932 k Prof. MUDr. Frejkovi, tentokrát již na samostatnou ortopedickou kliniku v Brně. Začal intenzivně přednášet, experimentovat a absolvoval několik zahraničních stáží. V roce 1939 vykonal v Brně habilitační kolokvium, které mu však s ohledem na uzavření vysokých škol a celkovou situaci v zemi bylo uznáno až po skončení 2. světové války. Na popud Prof. MUDr. Frejky ještě stačil založit ortopedické oddělení v tzv. Zemských ústavech v Olomouci (1. 6. 1939), jako druhé ortopedické pracoviště na Moravě.

V roce 1946 byla obnovena Univerzita Palackého v Olomouci. V říjnu téhož roku habilitoval MUDr. Pavlík prací s názvem „K otázce přerůstu dlouhých kostí podněty mechanickými a chemickými“. Ve stejné době se zasadil o založení Ortopedické kliniky Lékařské fakulty Univerzity Palackého (dále jen LF UP) v Olomouci, která měla 51 lůžek a vlastní operační sál. Mimořádným profesorem byl jmenován v lednu 1948.

Prof. MUDr. Pavlík byl vynikající operatér, který zavedl celou řadu nových operačních metod např. u cruravarchitica, pakloubu člunkové kosti, u ploché nohy atd. K jeho nejvýznamnějším počínům na tomto poli však patří návrh a výroba nitrodřeňového hřebu ke stabilizaci zkracovacích osteotomií v oblasti proximálního femuru. Podobný hřeb použil již v experimentu na králících v roce 1938 (publikováno v jeho habilitační práci). Prof. MUDr. Pavlík hřeb patentoval u Státního úřadu pro vynálezy pod číslem 89628 dne 6. 2. 1959 („Dvojitý nitrodřeňový rozpínací hřeb upotřebitelný v chirurgii a traumatologii skeletu“). Klinicky jej použil u 37 pacientů, kterým provedl zkracovací osteotomii femuru v rozmezí od 4 do 8 cm. Výsledky publikoval

v roce 1957 v „*Journal of Bone and Joint Surgery A*“. Ve své době šlo zřejmě o jeden z prvních stabilních (zajištěných) nitrodřeňových implantátů pro tuto mechanicky velmi exponovanou lokalitu. Osteosyntéza byla natolik stabilní, že dovolovala zátěž druhý až 14. den od operace. Tento hřeb může být považován za předchůdce moderního jištěného hřebování.

Pavlíkova činnost nezůstala uzavřena v sálech a místnostech kliniky, kterou vybudoval. Organizoval semináře, přednášel, publikoval řadu velmi kvalitních prací v našem i zahraničním tisku. Zasadil se o zřízení několika lůžkových i ambulantních ortopedických oddělení především na střední a severní Moravě. Sem odcházeli jeho žáci a odchovanci, kteří zde šířili jeho pojetí ortopedie.

Ortopedický svět spojuje Prof. MUDr. Pavlíka především s léčbou vrozeného vykloubení kyčlí. Podle údajů, které máme k dispozici, začal Prof. MUDr. Pavlík s časnou aktivní pohybovou terapií dětí v třmenech v letech 1942 až 1943. První třmeny si sám nejen navrhl, ale také vyrobil. S prvními klinickými zkušenostmi s novou metodou vystoupil na schůzi Československé společnosti ortopedicko-traumatologické (dále jen ČSOT) v Praze v roce 1946. V roce 1957 publikoval svou koncepci léčby vrozeného vykloubení kyčlí v „*Zeitschrift für Orthopädie und ihre Grenzgebiete*“ (1957;89:341-352; anglický překlad vyšel v Clin. Orthop. Relat. Res. 1992; 281: 4–10). Kladné reakce přicházely ihned po zveřejnění článku a již v roce 1958 referovali na kongresu ČSOT s mezinárodní účastí (21.–24. 10. 1958) Prof. Erlacher a Doc. Nowak o svých prvních zkušenostech s Pavlíkovým přístupem k léčení vrozeného vykloubení kyčle. Přesto neprobíhala implementace metody rychle a přímočaře, jak bychom očekávali s ohledem na dnešní stav poznání. Musel proto přijít další „podpurný impuls“, tím byly klinické studie z poloviny 70. let 20. století (např. Ramseye a spol., J. Bone Joint Surg., 58: 1000–1004, 1976), v nichž byly prezentovány dlouhodobé výsledky léčby Pavlíkovými třmeny. Později se do propagace Pavlíkovy metody významně zapojili zejména profesoři Scott Mubarak (San Diego, USA) a Viktor Bialik (Haifa, Izrael). Také jejich zásluhou zůstávají Pavlíkovy třmeny dodnes součástí doporučených léčebných postupů u vývojové dysplazie kyčelního kloubu nejen v Evropě, ale také v USA, Kanadě, Japonsku, Austrálii atd.

Je skutečně pozoruhodné, že v překotně se vyvíjející době se zachovaly Pavlíkovy třmeny prakticky beze změny po dobu sedmdesáti let (citace z dopisu Scotta Mubarak). Díky tomu patří Prof. MUDr. Arnold Pavlík bezesporu mezi velikány české a světové ortopedie.

Čest jeho památce!

Doc. MUDr. Jiří Gallo, Ph.D.,
Ortopedická klinika LF UP a FN Olomouc